

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

معاونت پژوهش

تقدیم:

این کتاب را به اسوه زهد و الگوی تقوایندگان، نخستین
امام برحق، امیر مؤمنان امام علی بن ابی طالب علیه السلام و
همسر باوفایش، حضرت فاطمه علیها السلام تقدیم می‌کنم.

اسراف و تبذير، تباہی سرمایہ ہا

(بہ مناسبت سال اصلاح الگوی مصرف)

حجة الاسلام و المسلمین
دکتر ناصر رفیعی محمدی

رفیعی محمدی، ناصر
اسراف و تبذیر، تباہی سرمایہ‌ها / دکتر ناصر رفیعی محمدی؛ [برای]
جامعة المصطفیٰ ﷺ العالمية، معاونت پژوهش. - - قم: جامعة المصطفیٰ ﷺ
العالمية، ۱۳۸۷ش.

۱۵۱ ص. - - (جامعة المصطفیٰ ﷺ العالمية، معاونت پژوهش؛ ۱۶۴)
ISBN: 978-964-195-078-3: ۱۷۶۰۰ ریال

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.
به مناسبت سال اصلاح الگوی مصرف.
کتابنامه: ص. [۱۴۹] - ۱۵۱؛ هم‌چنین به صورت زیرنویس.
۱. اسراف - - جنبه‌های مذهبی - - اسلام. ۲. اسراف (فقه). ۳. اخلاق اسلامی.
الف. جامعة المصطفیٰ ﷺ العالمية. معاونت پژوهش. ب. عنوان.

۲۹۷/۶۳۲

BP ۲۵۰ / ۳۵ / ۷ ر

اسراف و تبذیر، تباہی سرمایہ‌ها

مؤلف: دکتر ناصر رفیعی محمدی

چاپ اول: ۱۳۸۸ش

ناشر: انتشارات جامعة المصطفیٰ ﷺ العالمية

صفحه‌آرایی: هادی عبدالمالکی

چاپ: توحید • قیمت: ۱۷۵۰۰ ریال • شمارگان: ۲۰۰۰

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

مراکز پخش:

• قم، خیابان بهار، جنب هتل الزهراء ﷺ، فروشگاه انتشارات جامعة المصطفیٰ ﷺ العالمية.

تلفکس: ۰۲۵۱۷۷۴۹۸۷۵

• قم، بلوار محمد امین، سه‌راه سالاریه، جنب جامعة العلوم، فروشگاه انتشارات

جامعة المصطفیٰ ﷺ العالمية. تلفکس: ۰۲۵۱۲۱۳۳۱۰۴

www.miup.ir, www.eshop.miup.ir

E-mail: Admin@miup.ir, Root@miup.ir

سخن ناشر

﴿وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ • لَا تُبْذِرْ تَبْذِيرًا إِنَّ الْمُبْذِرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيْطَانِ﴾
(انعام، آیه ۱۴۱؛ اسراء، آیه ۲۶-۲۷)

آموزه‌های دین مبین اسلام، آن‌چنان با فطریات انسان آمیخته است که هر عقل سلیمی بایسته‌های اسلام را، چه در اعتقادات و چه در فروع، تصدیق می‌کند.

بیهوده به کار بردن و در مسیر درست استفاده نکردن هر نعمت، فرصت و یا هر امر مهمی، کاری است که هر انسان فهیم و حکیم آن را نکوهش می‌کند. اسلام نیز به‌عنوان کامل‌ترین ادیان و دین جاوید، این امر فطری بشر را تأیید کرده و اسراف و تبذیر را کاری حرام و مشمول عذاب الهی معرفی کرده است.

آن‌چه می‌تواند چراغی فرا راه بشر باشد، شناخت مصداق‌های اسراف و تبذیر است. از این رو کتاب حاضر که به قلم عالم فرزانه، حجة الاسلام والمسلمین دکتر رفیعی (زید عزه) نگاشته شده، تلاشی برای رهایی از این صفت بد است.

۶ اسراف و تبذیر، تباهی سرمایه‌ها

انتشارات جامعة المصطفى صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ العالمية، ضمن تقدير و تشكر از مؤلف
ارجمند، امید دارد نشر این اثر در سال اصلاح الگوی مصرف، خدمتی به
جامعة اسلامی و زمینه‌ای جهت اجرای منویات ولی امر مسلمین باشد.

جامعة المصطفى صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ العالمية
معاونت پژوهش

فهرست مطالب

.....	سرخن ناشر	۵
.....	درآمد	۱۳
.....	۱. کلیات	۱۷
.....	۱. اسراف و تبذیر در لغت	۱۷
.....	۲. اسراف و تبذیر، در اصطلاح مفسران	۱۹
.....	۳. جمع‌بندی	۲۰
.....	۴. مفهوم حد	۲۲
.....	۵. گونه‌های اسراف اقتصادی	۲۳
.....	۶. نسبی بودن اسراف	۲۶
.....	۷. تفاوت اسراف و تبذیر	۲۸
.....	۸. دلیل‌های حرمت	۳۰
.....	الف) کتاب	۳۰
.....	ب) سنت	۳۲
.....	ج) اجماع	۳۴
.....	د) عقل	۳۵
.....	۲. فلسفهٔ تحریم اسراف	۳۷

۳۷مقدمه
۳۸۱. فقر و گرسنگی
۳۹الف) دیدگاه اسلام در مورد فقر
۴۱- روایات مدح فقر
۴۲ب) آثار فقر
۴۳ج) رابطه اسراف و فقر
۴۴یکم. فقر، معلول اسراف
۴۴دوم. ثروت‌اندوزان، عامل فقر نیازمندان
۴۵سوم. میانه‌روی و اقتصاد، وسیله بی‌نیازی
۴۵۲. کفران نعمت و ناسپاسی
۵۱۳. اسراف و فساد
۵۳۴. اسراف، زمینه‌ساز ارتکاب گناهان
۵۵۵. اسراف و وابستگی اقتصادی
۵۹۳. مصداق‌های اسراف
۵۹مقدمه
۶۱۱. اسراف در اموال عمومی (بیت المال)
۶۲۲. اهمیت اموال عمومی (بیت المال)
۶۴الف) منابع آبی
۶۵- اسراف در آب
۶۸ب) برق
۶۹ج) جنگل و مرتع
۷۱د) خاک
۷۱ه) دیگر اموال عمومی
۷۲۳. اسراف در امور شخصی
۷۳الف) مواد غذایی
۷۵یکم. اسراف در مواد غذایی

اسراف و تبذیر، تباهی سرمایه‌ها ۹

- دوم. اهمیت نان ۷۷
- ب) لباس و پوشاک ۸۰
- اسراف در لباس ۸۲
- ج) مسکن ۸۴
- اسراف در منزل ۸۵
- د) وسایل منزل ۸۶
- اسراف در وسایل منزل ۸۶
- ه) وسیله نقلیه ۸۸
- اسراف در وسیله نقلیه ۸۸
- و) عطر (بوی خوش) ۹۰
- نفی اسراف در بوی خوش ۹۰
۴. نتیجه و جمع بندی ۹۱
۴. ریشه‌ها و عوامل اسراف ۹۳
- مقدمه ۹۳
۱. نادانی ۹۳
۲. عامل اقتصادی (رفاه زدگی) ۹۴
۳. روحی و روانی ۹۷
- الف) احساس حقارت و خودکم بینی ۹۷
- ب) وسواس ۹۷
- ج) رقابت ۹۸
۴. اجتماعی (تقلید) ۹۹
۵. خانوادگی (تربیت) ۱۰۱
۶. سیاسی ۱۰۲
- الف) حفظ قدرت ۱۰۳
- ب) استعمار ۱۰۴
۷. اسراف در امور خیر ۱۰۴

۱۰ اسراف و تبذیر، تباهی سرمایه‌ها

- الف) دیدگاه سید محمد کاظم طباطبایی یزدی..... ۱۰۵
- ب) دیدگاه ملا احمد نراقی..... ۱۰۵
- ج) دیدگاه قرطبی..... ۱۰۶
- د) جمع‌بندی و نتیجه‌گیری..... ۱۰۷
۸. تعارض اسراف و ایثار..... ۱۱۲
- الف) اهمیت ایثار..... ۱۱۳
- ب) دیدگاه محقق نراقی..... ۱۱۴
- ج) دیدگاه علامه طبرسی..... ۱۱۵
- د) دیدگاه حاجی نوری..... ۱۱۵
- ه) دیدگاه شهید اوّل..... ۱۱۶
- و) دیدگاه استاد جعفر سبحانی..... ۱۱۶
- ز) دیدگاه سید محمد کاظم طباطبایی یزدی..... ۱۱۷
- ح) جمع‌بندی و نتیجه‌گیری..... ۱۱۷
۵. راه‌های برخورد با اسراف و تبذیر..... ۱۲۳
- مقدمه..... ۱۲۳
۱. اهرم‌های بازدارنده..... ۱۲۳
- الف) ایمان به مبدأ و معاد..... ۱۲۴
- ب) پرهیز از انباشتن ثروت..... ۱۲۷
- ج) دعوت به زهد..... ۱۲۹
- د) ترغیب به قناعت و حد کفاف..... ۱۳۱
- ه) توصیه به مواسات و هم‌دردی..... ۱۳۳
- و) اجرای طرح‌های اساسی (زیربنایی)..... ۱۳۵
۲. اهرم‌های درمانی..... ۱۳۶
- الف) نظارت همگانی..... ۱۳۷
- یکم. نظارت همگانی در قرآن و روایات..... ۱۳۸
- دوم. فراگیری مسئولیت..... ۱۴۰

اسراف و تبذیر، تباهی سرمایه‌ها ۱۱

سوم. نظارت خانوادگی ۱۴۱

چهارم. نظارت اجتماعی ۱۴۲

ب) الگوی ساده زیستی بودن ۱۴۳

ج) قطع رابطه با اسراف‌کاران ۱۴۴

د) تذکر دادن ۱۴۵

ه) تبلیغات درست ۱۴۶

کتابنامه ۱۴۹

درآمد

در جهان امروز، اهمیت مسائل، اقتصادی بر کسی پوشیده نیست، تا حدی که بسیاری از کشورهای جهان سوم، تمام همت خود را برای از بین بردن تنگناهای اقتصادی به کار گرفته اند. کم نیستند کسانی که در عصر تکنولوژی برتر، به علت دسترسی نداشتن به مواد غذایی کافی، هر روز و هر ساعت به کام مرگ فرو می روند؛ در حالی که سالانه، میلیون ها تن مواد غذایی زاید بر مصرف، از سوی شرکت های بزرگ آمریکایی و اروپایی، به دریا ریخته و نابود می شود، تا از این راه عقر به قیمت ها در بازارهای جهانی، به سود آنها بچرخد.

هم اکنون، در دنیا کمتر کشوری را می توان یافت که مردمش غرق در بدهکاری و وام از بانک های جهانی نباشند. به راستی منشأ این فقر و بدبختی را کجا باید جست و جو کرد؟ آیا رشد بی رویه جمعیت، کمبود مواد غذایی، جنگ های داخلی، بلاهای طبیعی، استعمار ستمگران و ... عامل آن است؟ به اعتقاد ما، اگر چه همه این عوامل به شکلی در این زمینه دخالت دارند، اما ریشه اصلی مشکل، در استفاده نادرست و مصرف بی رویه منابع یا همان بی انضباطی اقتصادی است.